

Sova s duší mušketýra

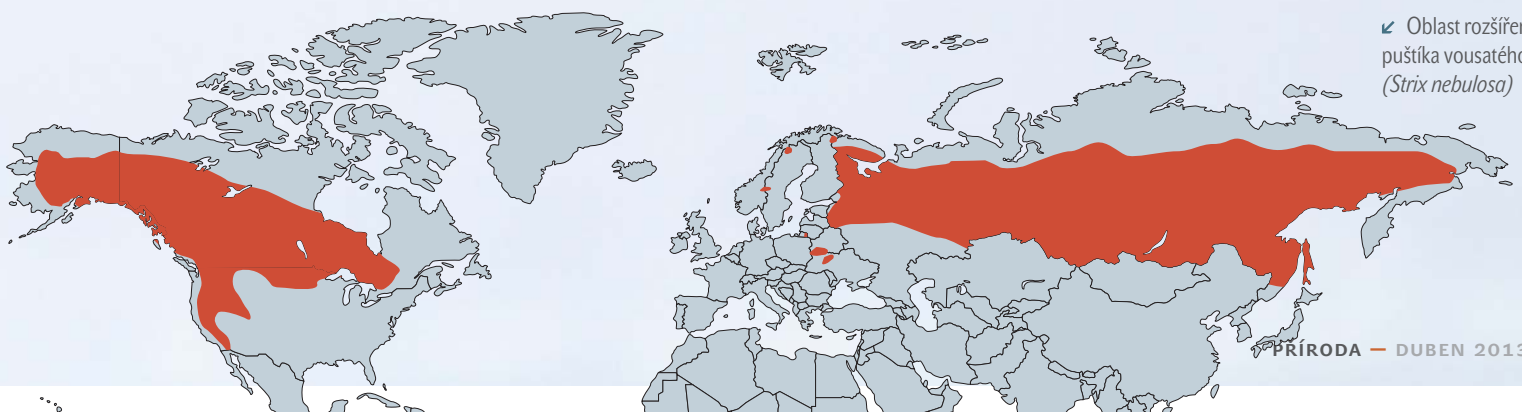
V mlčenlivé, bílomodré zimní krajině působí puštík vousatý jako vkusný doplněk. Aniž by narušil tichý řád, který v mrazivém dni vládne, roztáhne dlouhá křídla a neslyšně vzlétne

TEXT A FOTO: DENISA MIKEŠOVÁ

FOTO: DENISA MIKEŠOVÁ

➤ Díky vynikajícímu sluchu zaregistruje puštík pohyb drobného hlodavce i 30-40 cm pod sněhem. Pak se vrhne prudce dolů, čímž dokáže prorazit i namrzlou křustu

↙ Oblast rozšíření puštíka vousatého (*Strix nebulosa*)

Puštík vousatý (*Strix nebulosa*) je největším z puštíků a zároveň druhou největší sovou Evropy. Na délku těla ho zhruba o 10 cm přerůstá už jen výr velký. I když puštík vousatý působí mohutně, je to částečně jen klamné zdání. Jeho mohutnost totiž dotváří nadýchané opeření, které při pohlázení na břicho lehce promáčknete o pěkných pár centimetrů, pod nimiž se teprve skrývá samotné tělo sovy.

OČI UPŘENÉ DO DALEKA

Sovy jsou jedinými zástupci ptačí říše, kteří mají oči umístěny vedle sebe, nikoliv po stranách hlavy (částečně jsou takto vybaveni i motáci). Oči jsou sice dokonale uzpůsobeny pro noční vidění, ale jsou

nepohyblivé. Z toho důvodu musí ptáci hýbat celou hlavou.

Kolem zobáku sovám vyrůstá speciální drobné opeření, které funguje jako detektor jemného dotyku při kontaktu s okolím. Nablízko totiž tito dravci vidí velice špatně. Hmatová pířka tedy využívají stejně jako kočky své hmatové chlupy.

Svou dalekozrakost potvrdil i sokolnický vedený puštík, jehož eleganci jsem si mohla dosyta vy-

chutnat zblízka. Když mně byl v pauze mezi fotografováním svěřen, začal mi soustředěně prohledávat hřbet ruky. Přitom bylo na první pohled zřejmé, že před ním žádné chutné sousto neukrývám. Když po minutovém snažení tuto mrzutou skutečnost pochopil, tázavě na mě upřel žluté oči.

LOVEC „NEVIDITELNÝCH“ MYŠÍ

Jako všechny sovy má puštík vousatý perfektní sluch. Peří kolem ušních otvorů je uspořádáno tak, že pomáhá směřovat zvuky do uší po stranách hlavy.

➤ Puštík dokonale vidí, ale nemůže očima pohybovat. Zato ale umí točit celou hlavou

← Z profilu puštík vousatý nápadně připomíná „seříznuté poleno“

Některé druhy sov mohou toto peří pohybem svalů nastavovat. Při porovnání s lidmi mají sovy zhruba padesátkrát lepší sluch a slyší i v oblasti ultrazvuku (zvuky o vysoké frekvenci).

Puštík by mohl leckoho překvapit svou loveckou zdatností. V zimních měsících často loví tak, že za pomalého mávání křídel neúnavně plachtí nad sněhovou pokrývkou. Právě díky vynikajícímu sluchu je schopen i z „nadhledu“ zaregistrovat pohyb drobného hlodavce, který je 30–40 cm pod sněhem. Když potenciální kořist zaslechne, vrhne se prudce dolů, takže dokáže prorazit i namrzlou krustu.

Kromě této specializace vyhlíží potravu jako ostatní sovy z vyvýšeného místa. Aktivní je hlavně za soumraku a jeho jídelníček tvoří téměř výhradně hraboši. Za jediný den dospělý 800–1 700 g vážící puštík spořádá hlodavce odpovídající asi třetině jeho tělesné váhy. Puštíci z nejseverněji žijících

populací musí nezdědka za potravou migrovat, a to i stovky kilometrů.

SRDNATÝ OBRÁNCE

Puštík vousatý obývá souvislé jehličnaté lesy s dostatkem světlín,

potravu. Slepá a hluchá mláďata se klubou v rozmezí dvou týdnů. Matka je zpočátku krmí – potravu trhá na kousky a podává jim ji do zobáku.

V době hnízdění mohou být puštíci nerudní a neváhají zaútočit svými dlouhými drápy na velkou šelmu procházející v blízkosti hnízda nebo

v době hnízdění neváhají zaútočit i na velkou šelmu

mnohdy se zabydlí v blízkosti bažin nebo přímo v nich. Vlastní hnízdo si nestaví, ale využívá stará, opuštěná hnízda velkých dravců (například káňat). Někdy může být snůška ukryta v obyčejném pařezu, velmi vzácně sovy zahnízdí na zemi u paty kmene.

Páry jsou trvalé. Zatímco samice vytrvale sedí na snůšce dvou až devíti vajec, samec jí obstarává a přináší

dokonce na člověka. Jindy jsou překvapivě krotcí a bez problémů snesou pozorování i z nevelké vzdálenosti.

Pokud je v přírodě nedostatek potravy, nejstarší a nejsilnější mláďata zabijí a pozrou své mladší a slabší sourozence. I když je snůška na počátku bohatá, dospělosti se většinou dožívají jen dvě sovy, občas je odchován pouze jedináček. «

RODNÝ LIST PUŠTÍKA VOUSATÉHO (*STRIX NEBULOSA*)

ŘÁD: Sovy (*Strigiformes*)

ČELEĎ: Puštíkovití (*Strigidae*)

VELIKOST: 59–68 cm, rozpětí křídel 128–148 cm. Samice je ještě o něco větší než samec.

POPIS: Bezpečným poznávacím znakem letícího puštíka vousatého je tmavý, široký pruh na konci ocasu. O něco většímu výrovi či o poznání menšímu puštíkovi bělavému tento ocasní pruh chybí. Z profilu také puštík vousatý nápadně připomíná „seříznuté poleno“. Malé oči puštíka

vousatého ještě více zdůrazňují dva bílé půlměsíce uprostřed výrazného závoje. V dolní části je závoj bíle lemován, středem se pod oranžovým zobákem táhne svislý, černý proužek, jenž nápadně připomíná mušketýrskou bradku. Díky této ozdobě si puštík vysloužil své pojmenování vousatý (nebo též bradatý).

NÁMLUVY: V toku se ozývá rytmickou řadou hlubokého houkání, které na konci mírně klesá výškou i hlasitostí. Toto houkání je obvykle slyšitelné na vzdálenost 400 metrů.

HNÍZDĚNÍ: Obvyklá snůška se skládá ze 3–4 vajec.

MLÁĎATA: Mláďata se z hnízda rozlézají dříve, než začnou létat – asi ve čtvrtém týdnu života. Rodiče je pak ještě celé léto hlídají a krmí.

POTRAVA: I přes svou velikost loví téměř výhradně hraboše.

ROZŠÍŘENÍ: Ve volné přírodě se tato elegantní sova vyskytuje nerovnoměrně v severních částech Severní Ameriky a Eurasie (Fennoskandinávie, Bělorusko, Ukrajina, Rusko, Mongolsko a Čína). V roce 2010 byly ornitology zaznamenány hnízdící páry i v sousedním Polsku v Sobiborských lesích (Lasy Sobiborske na severovýchodě Polska). Nejblíže ČR se stálá populace puštíka vousatého nachází na území Běloruska v NP Bělověžský prales a rezervacích Almanská blata a Vyganaščanská, kde před loni ornitologové zaznamenali rekordních 17 hnízdících párů. Na jihovýchodní hranici areálu v posledních letech párů přibývá a sovy obsazují nové lokality. Pokud by tento trend pokračoval, mohl by se časem puštík vousatý objevit i na Slovensku.